

אמנות

"קשור לאמנות בצורה קיצונית": הצייר רענן לוי מת בגיל 68

רענן לוי. התערוכות האחרונות שלו הוצגו בחללים יוקרתיים צילום: סדנת ההדפס ירושלים

לוי, שהתגורר בפרוז, מת מסרטן בשבוע שעבר בדרכו לבית החולים. עבודותיו השונות כללו רישומי נופים, חללים ואנשים והוא הציג אותן לאורך השנים בישראל ובגלריות נחשבות ברחבי אירופה

[לעקוב](#)**נעמה ריבה**

07 ביוני 2022

הצייר הישראלי רענן לוי מת ביום רביעי האחרון בגיל 68. הוא מת בדרכו לבית החולים בפרוז, שם התגורר, אחרי שביקש מנהג המונית להסיע אותו לטיפול, מכיוון שחש ברע. לוי היה חולה בסרטן והספיק לבקר את אביו רפאל בן ה-98 בישראל, כמה ימים טרם מותו. שתי התערוכות האחרונות שלו הוצגו בחללים יוקרתיים: במוזיאון mayolle בפרוז וב־fondation maeght בעיירה סן פול דה ואנס שבדרום צרפת.

לוי נולד בירושלים. הוא התחיל לצייר בילדותו והשתתף גם בחוגי לאמנות במוזיאון ישראל. לאחר שירותו הצבאי טס ללמוד אמנות ברומא וגם בפירנצה בין השנים 1975–1978. עם שובו לישראל עבד

במחלקה לרסטורציה במוזיאון ישראל. בשנת 1979 החל ללמוד באוניברסיטה העברית בירושלים לתואר ראשון בלימודי מזרח תיכון והיסטוריה כללית. הוא הציג את תערוכותיו הראשונות בגלריות ירושלמיות: גלריה דבל וגלריה ארטא. בהמשך הציג לוי כעשרים שנה בגלריה גורדון.

דיוקן עצמי של לוי, 1994 צילום: אוסף גלריה גורדון

בשנות השמונים התגורר באמסטרדם, בהמשך עבר לפריז וחילק את זמנו בין צרפת לאיטליה. הוא המשיך להיות בקשר עם ישראל והציג במוזיאון ישראל ותערוכה רטרוספקטיבית גדולה ב-2007, באוצרות מנהל מוזיאון תל אביב המנוח, מוטי עומר. בנוסף לתערוכות בישראל הציג לאורך השנים גם בגלריות ובמוזיאונים בפריז ובמקומות נוספים באירופה, כמו בגלריה Crane Kalman בלונדון.

עבודותיו, שבהן רישומי נופים, חללים ואנשים, נכללות באוספים של כמה מהמוסדות האומנותיים והמוזיאונים המובילים באירופה, בהם גלריית אופיצי בפירנצה ומוזיאון ויקטוריה ואלברט בלונדון, כמו גם במוזיאון ישראל. לאורך השנים זכה בפרסים שונים, כגון פרס אויגן קולב מטעם מוזיאון תל אביב, וקיבל את תואר אביר לגיון הכבוד מטעם ממשלת צרפת.

בנוסף עסק לוי גם באמנות ההדפס והציג בסדנת ההדפס בירושלים. בעמוד הפייסבוק של הסדנה נכתב כי נחשף לראשונה לתחום ההדפסים בנעוריו, דרך אוסף ההדפסים של מוזיאון ישראל. במחצית השנייה של שנות ה-70 למד הדפס באיטליה, מאז הפך מדיום התחריט למדיום קבוע ביצירתו. עבודותיו הפיגורטיביות תיארו פורטרטים או דימויי נוף המבוססים על רישום מהתבוננות, והם משלבים מגוון של טכניקות שונות, המעצימות את הממד הרגשי של הדימוי.

"רענן היה קשור בצורה קיצונית לאמנות שלו. לכל השאר היתה מעט חשיבות בעיניו. ההתמסרות והחריצות שלו, כמובן עם הכישרון והיכולת, שהביאו

אותו די רחוק בעולם האמנות, היו כמעט מחוסר

ברירה"

המשורר יורם ורטה

self portrait צילום: אוסף גלריה גורדון

המשורר יורם (יוריק) ורטה, חברו של לוי מילדות, ספד לו: "רענן היה כל חייו קשור בקשר אחד, בצורה קיצונית, לאמנות שלו. לכל השאר היתה מעט מאוד חשיבות בעיניו, אם בכלל. ההתמסרות והחריצות שלו, כמובן עם הכישרון והיכולת, שהביאו אותו די רחוק בעולם האמנות, היו כמעט מחוסר ברירה, ומותו בא עליו באמצע עבודה על שני בדים גדולים. היינו בקשר טלפוני כמעט יומיומי, וכשלא היה ממנו מענה במשך יומיים, הבנתי שהלך לעולמו מי שהחזיק את ה'תיק' של כל חיי (היה לו זיכרון מצוין), שאהבתי אותו כל השנים האלה ללא תנאי, והוא אותי".

בהקשר דומה נכתב עליו בקטלוג תערוכה שהוצגה ב-2002 בגלריה גורדון: "לוי מצייר לא מפני שהוא רוצה אלא מפני שהוא צריך. והצורך — מבחינה קיומית וזמנית — קודם, תמיד, להבנת הצורך. ההכרח לצייר גובר על הצורך שלו להבין את מהות עבודתו, ואף מדחיק אותו. במילים אחרות: תפישת התופעות הנראות בשפת הציור, בפחם או בצבע, בדרך ישירה, מיידית, קוהרנטית, ובבטחה שאינה נזקקת להסבר. כמו אקסיומה".

צילום: אוסף גלריה גורדון

still life with paint brushes, 1996 צילום: אוסף גלריה גורדון

woman's head. 1994 צילום: אוסף גלריה גורדון

tempera on a paper צילום: אוסף גלריה גורדון

landscape, 1992 צילום: אוסף גלריה גורדון

באתר גלריה Crane Kalman, נכתב עליו שהמעבר בין מדינות, הביא ל'ספינה' של פרקים מתולדות האמנות בתוכו. כשהוא נחשף לאמנים

צרפתיים כמו ג'ריקו, אינגרס, דיוויד, למאסטרים ההולנדיים פרנס
הלס, רמברנדט וז'ורמיר ולאמני הרנסנס האיטלקי.
בראיון ל"הארץ" ב-2011, אמר לוי כי הוא "מחפש את הדרך להיות
ברור, מאחר שציור הוא בשבילי כמו לדבר. אני אומר לעצמי 'תתרכז
ותנסה לדבר ברור'. שהצופה לא יצטרך לעמוד מול הציור ולשבור את
הראש המון זמן בשאלה מה התכוונתי לומר. אחר כך אפשר כמובן
להעמיק ברבדים נוספים של העבודה. אבל באופן כללי אני מנסה
להיות ישיר וחשוף כמה שאפשר".
לוי הותיר אחריו אח ושני ילדים.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו
מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר
האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

אמנות

איך לא להיות טכנאי של אמנות

רענן לוי משתדל לא ליפול למלכודת של הציור הפיגורטיבי ומסביר לרגל תערוכה חדשה מה הקשר בין ארכיטקטורה לגוף ומדוע הפסיק לצייר את ירושלים

לעקוב

אלי ערמון אזולאי

17 בנובמבר 2011

דירות ריקות, מיטות מבולגנות האוצרות את חום הגוף ששכב בהן עד לפני רגע ופתחי ביוב - אלה רק כמה מהנושאים של הצייר המרתק רענן לוי, יליד ישראל החי זה יותר מ-20 שנים בפאריס. בשבוע שעבר נפתחה תערוכתו "שארית הזמן" במוזיאון מאיול בבירה הצרפתית. עברו פחות מחמש שנים מאז הציג שם לוי רטרוספקטיבה גדולה והצטרף לשורת ציירים חשובה שתערוכותיהם הוצגו במקום.

בראיון ראשון לעיתון ישראלי, לוי, בן 57, מסביר את עמדתו כלפי השיח הרווח סביב הציור הפיגורטיבי, כיצד נמנעים מלהיות טכנאי של אמנות, מה הקשר בין ארכיטקטורה לגוף ומדוע הפסיק לצייר את ירושלים - נוף ילדותו.

"למה, או ליתר דיוק כיצד, אדם נהפך לצייר? מאינסטינקט? מתוך אמונה?" כך שאל ברטרן לורקין, אוצר מוזיאון מאיול, בפתח הקטלוג שליווה את הרטרוספקטיבה של הצייר. התערוכה הנוכחית, שתוצג עד חודש פברואר, כוללת 25 עבודות חדשות שיצר לוי בארבע השנים האחרונות. כולן כבר בבעלותם של אספנים פרטיים והושאלו לצורך התערוכה. מלווה אותה ספר מהודר שהודפס בפירנצה ובו מאמר של המשורר הקטלוני אלקס סוזנה.

לוי החל לצייר בעודו ילד והעמיק עיסוק זה בעת שירותו בצבא. בבגרותו סיפר שהציור סיפק את הצורך שלו במרחב נוסף, במקום מפלט. הוא עובד בשיטתיות ובסדרתיות על כמה נושאים בו-בזמן. בתערוכה זו הוא מציג בין השאר נושאים המלווים אותו מתחילת

הקריירה שלו, בהם חללים מוצפים במים, כיורים וכן דיוקנאות עצמיים.

התערוכה הזאת של לוי וקודמתה במוזיאון מאיול הן ציוני דרך חשובים בקריירה שלו וגם מצביעות על מחויבות גדולה של המוסד לעבודתו של האמן. המוזיאון, השוכן ברובע השביעי בפאריס, הוקם בשנת 1995 על ידי דינה וירני, שהיתה המודליסטית של האמן הצרפתי אריסטיד מאיול (1861-1944); עבודותיו של מאיול מוצגות שם באופן קבוע, וכן מתקיימות תערוכות מתחלפות של ציירים חשובים מסוף המאה ה-19 ומהמאה ה-20.

בשיחת טלפון מפאריס מסביר לוי, שהמוזיאון אמנם מתמקד בציור פיגורטיבי, אך "סתם טבע דומם לא מעניין אותם. הם מציגים דברים שהתוצאה הסופית שלהם הרבה יותר 'קשה'". לדוגמה, הוצגו שם תערוכות של פרנסיס בייקון, גוסטב קלימט, אגון שילה, סרז' פליאקוב ופייר בונאר. גישת המוסד והאוצר הראשי תואמת במידה רבה את גישתו של לוי עצמו, שמנסה להימנע מלהיות "טכנאי של אמנות" - מושג העומד בלב הביקורת המופנית לעבר הציור הפיגורטיבי בכלל וההיפר-ריאליסטי בפרט.

"אני מודע לבעיה הזאת ואני מקווה שאני לא נופל לשם", אומר לוי בצניעות. "ברגע מסוים את מבינה שאת מסוגלת לבצע, לדייק, כמו גרפיקאית, אבל זה דבר טכני לגמרי. מה שמעניין אותי הוא לדחוף את הנושא קצת הלאה, לתת לו טיפה ממני. אפילו אם זה משהו קטן, חשוב לי לתת לו מכה, שיתעורר ויתנהג קצת אחרת". גם לורקין מציין את השילוב שבין טכניקה ואימון לבין אופי האמן הבא לידי ביטוי ביצירה.

בין אנורקסיה לבולמיה

קולגות של לוי מעידים שהוא אדם עניו ואף מופנם, ותכונות אלה אכן באות לידי ביטוי גם בשיחה אתו. הוא ידוע כאיש עבודה. "אני נכנס לסטודיו עם כוס הקפה הראשונה של הבוקר", הוא מספר. "יכולתי כל היום לשבת בבית קפה אבל החלטתי שאני קם ב-6:40 ועובד עד 17:00. זו החלטה מלאכותית אבל החלטתי לדבוק בה. אף אחד לא

אומר לי מה לעשות ואני חייב ליצור לעצמי את המסגרת כדי לעשות את מה שאני רוצה".

אופיו, חיוו ויצירתו, אחד הם. הדבר בא לידי ביטוי בעבודות: כך למשל הוא מצייר זה שנים את הסטודיו שלו, את פינת העבודה שלו שבה מצטופפים יחדיו שפופרות צבע ופיגמנטים, מברשות ועפרונות, ואת הקיר הצמוד המכוסה בסקיצות ורישומי הכנה. יצירות אלה שמות במרכז את הציור, את התהליכים הנלווים לו ואת חשיבותם, וכמוהם כתיבוד בזמן אמת לתוצאה הסופית.

הסטודיו של לוי מחולק לשניים - חלקו האחד מלא בציורים, חומרים ואביזרים ובצד השני קירות עירומים. "ישנו מעבר תמידי בין אנורקסיה לבולמיה", הוא אומר, "אם את רוצה זה המצב הקיומי של הסטודיו. כשאני מצייר את הריק אני רוצה את המלא ולהיפך".

בין ציורי הסטודיו יש גם סדרה המתרכזת בפיגמנטים, באבקה המשמשת אותו ליצירת הצבעים. הוא מתייחס לציורים אלה כאל מעין דיוקנאות, "דיוקן של צבע אדום, דיוקן של צבע כחול. אני גם רוצה לתת את התחושה של האבקה באופן המזכיר ילד המשחק בחול והוא נוזל לו בין האצבעות".

דיוקנאות עצמיים החל לוי לצייר בעודו חייל. בשונה מציירים אחרים, הוא כמעט שאינו מצייר את עצמו בתנוחת האמן או הצייר האוחז במכחול. "אני מצייר את הדיוקנאות העצמיים כשאני נכנס לסטודיו ולא יודע מה לצייר", הוא מספר. "אני שובר את הראש עד שאני אומר לעצמי 'תתחיל מעצמך ואז תפתור את הבעיה היותר רחבה'".

בחלק קטן מהדיוקנאות רואים מעט מפלג הגוף העליון שלו וברובם הדגש הוא על הפנים, ובייחוד על העיניים ועל המבט. לוי איבד את הראייה באחת מעיניו לפני שנים. הוא אומר כי המוח מפצה את העין השנייה.

סדרת המיטות המבולגנות שלוי מצייר כבר שנים רבות מבחירה היטב את הגישה שלו בנוגע לציור. היא גם מבטאת את המעבר החלק של הצייר מביתו אל הסטודיו שלו - ששניהם שוכנים תחת אותה קורת גג.

על אף הישירות שבדיוקנאות העצמיים, זו הסדרה האינטימית ביותר של לוי. "אני קם בבוקר ולא מסדר את המיטה", הוא אומר. "מה שאני מנסה להעביר בציור הוא את חום הגוף שישן במיטה הזאת, את החותם וההטבעה של הגוף אף על פי שהוא כבר לא נוכח בה".

באמצעות סדרה זו לוי גם מנסה להסביר את ההתחמקות הזהירה משימת משקל רב על טכניקה וביצוע: "זה לא משהו שאני יכול להמציא, אני יכול רק לנסות להיות מספיק רגיש כדי להתעכב עליו כשהוא קורה לי מול העיניים. זה האתגר בציור פיגורטיבי. לעשות יפה לא מעניין אותי. הרי יש רצפטים לביצוע נכון. זה רק כלי".

על כן הוא אף מאמץ שיטות והרגלים ייחודיים שיסייעו לו להתרחק מהדבר עצמו: הוא הופך את הבד בזמן העבודה עליו ומקפיד לעבוד כשמונח לפניו ספר אנטומיה. "את הקירות בדירות הריקות אני מנסה לצייר כמו עור. אני לא מנסה לתפוס את הריק, את העובדה שפעם חיו בה אנשים, זה יותר מדי ספרותי בשבילי וזו לא הכוונה".

מה הכוונה אם כך?

"אני מחפש את הדרך להיות ברור, מאחר שציור הוא בשבילי כמו לדבר. אני אומר לעצמי 'תתרכז ותנסה לדבר ברור'. שהצופה לא יצטרך לעמוד מול הציור ולשבור את הראש המון זמן בשאלה מה התכוונתי לומר. אחר כך אפשר כמובן להעמיק ברבדים נוספים של העבודה. אבל באופן כללי אני מנסה להיות ישיר וחשוף כמה שאפשר".

"הייתי חייב לנסוע"

לוי אמנם גדל בישראל, אך כאמן גדל באירופה על ברכי הציור הקלאסי המסורתי. עם תום שירותו הצבאי הוא לקח את מענק השחרור היישר למשרדי אל-על וקנה כרטיס טיסה לרומא. במקביל שלח את הניירת הדרושה לאקדמיה לאמנות שם והתקבל לחודש ניסיון. "במשך החודש הזה ישבתי מול אותה מודלית יום אחר יום ובסופו נתתי את הרישומים למורה ועל בסיס זה הוא החליט אם לקבל או לא", הוא מספר. לוי התקבל, אך התנאים כמצופה לא היו קלים -

ללא שפה או כסף רב היה צריך למצוא מגורים ועבודה. "בסוף הסתדרתי".

אחרי שנה ברומא נסגרה האקדמיה שבה למד ובהמלצת חבר עבר לפירנצה. שם צייר במשך ארבע שנים מודל שהחליפה תנוחה אחת לשבוע. "אם השתעממת יכולת לזוז עם השרפרף ולצייר אותה מזווית אחרת", הוא מספר. "איש לא הכתיב דבר". הן הלימודים והן העיר פירנצה היו גורמים מעצבים מבחינתו: "את מסתכלת ברחוב ורואה חלון שעיצב מיכלאנג'לו, כל גרם מדרגות הוא עבודת אמנות. זה טבע בי צורה מסוימת של ראייה אסתטית, של מבנה מסוים. וכל פעם שאני חוזר לשם אני מרגיש אותה תחושה".

בתום התקופה הזאת שב לוי לישראל, לירושלים עיר הולדתו. כאן הציג כמה תערוכות: תחילה, בשנת 1978, בגלריה דבל וכעבור שנתיים בגלריה ארטא בניהולו של איתמר ברקאי, שאתה עבד כמה שנים. "הוא אהב מאוד את העבודות", אומר לוי על ברקאי, "נתתי לו את הכיורים המלוכלכים והוא שאל אותי 'אני מבין שזה טוב אך למי נמכור?'".

כיום אומר ברקאי על לוי: "הוא צייר אדיר. מהטובים שיש. הוא ייחודי והתמזל לנו לעבוד 15 שנים יחד. אפילו הוצאנו יחד סדרת ליטוגרפיות שהדפסנו בפאריס". ברקאי נזכר כי בתחילת הדרך צייר לוי בשחור ולבן. רק לאחר כמה שנים החל לשלב צבע בעבודתו וגם אז היו אלה צבעים עכורים. ייחודו של לוי בעיניו ביכולתו לשלב מראות מהסביבה עם המסתוריות הקלאסית המאפיינת את ציוריו. "כשהסטודיו שלו היה בהר זיתים הוא היה מצייר שוב ושוב כומר יווני זקן וכפוף", מספר ברקאי, ומוסיף כי לאחר ביקורו בספרד הושפע לוי מגויה: "אם תסתכלי על התחריטים מאותן שנים תראי שהם מזכירים מאוד את המסתוריות של הדמויות של גויה".

הביקורות המקומיות על הציור של לוי היו מעורבות: "כיצד קורה שיצירות הספוגות ברוח התרבות של אדגר אלן פו, ואגנר ובודלייר, מאלרמה וורלן, בקיצור ברוח הסימבוליזם של סוף המאה ה-19, מצאו דרכן כאמצעי ביטוי לצעיר ישראלי או להוויה המקומית?" תהתה דורית

לויטה בביקורת שפירסמה ב"הארץ" ב-1980. כצפוי, עריך הציור המקומי רפי לביא קטל אותו.

"חזרתי מפירנצה ולא ידעתי מה לעשות עם עצמי", לוי נזכר. הוא נרשם ללימודי מזרח תיכון והיסטוריה כללית באוניברסיטה העברית בירושלים. הבחירה בתחום זה נבעה לדבריו ממוצאו המשפחתי - הוריו ילידי סוריה והשפה הערבית שבה הוא שולט היתה חלק מהתרבות. "זה היה הדבר הכי טבעי שיכולתי לעשות. להיסטוריה כללית נרשמתי בגלל האמנות. ממילא יש לי משיכה ללמוד על הציירים ועל הביוגרפיה שלהם ואני יכול להגיע לזה בעצמי, אך לשם הבנה של תהליכים היסטוריים-חברתיים-כלכליים ותמונה רחבה יותר של התקופה, הרגשתי שאני צריך את המסגרת".

אחרי תקופה באוניברסיטה שהה כשנתיים באמסטרדם וחזר לישראל. ושוב נסע: "הבנתי שאם אשאר בארץ עם המקצוע הזה מקסימום איהפך למורה לציור, ומאחר שאין לי שום יכולת פדגוגית הייתי חייב לנסוע. מלא אמביציה לקחתי את האוטו ועשיתי סיבוב בכל השגרירויות והסניפים התרבותיים. נפלתי על הנספח הצרפתי, הוא בא לסטודיו, קנה שני רישומים קטנים ושאל מה אני רוצה, אמרתי לו שאני רוצה מלגה לתקופה בפאריס". הוא קיבל את מבוקשו ומ-89' חי בפאריס.

במשך כמעט 20 שנה עבד לוי עם שעיה יריב מגלריה גורדון. דרכיהם נפרדו לפני כמה שנים, כשהניהול עבר לאמון יריב, בנו של שעיה. על אף הפיצול, יש לו רק דברים טובים לומר על יריב האב. "לשעיה יש ראייה מצוינת. אם אני אראה לו עשרה רישומים הוא מיד יבחר את הכי טוב שבהם. יש לו עין של נץ. היה לי רק ניסיון טוב אתו ועם הגלריה שניהל". עבודות של לוי עדיין נמצאות באוסף הגלריה.

אדם נוסף שלוי היה קרוב אליו מאוד הוא פרופ' מרדכי עומר, שמת בחודש יוני השנה. לוי הכירו כאיש אקדמיה עוד לפני שהיה לאוצר. "נפגשנו בשנת 81', כשעומר בדיוק חזר מארצות הברית, ומאז שמרנו על קשר בכל השנים. היינו מדברים לפחות פעמיים בשבוע בטלפון", הוא מספר.

עומר כתב כמה טקסטים שהתפרסמו בקטלוגים ליצירתו של לוי שראו אור בחו"ל ואף אצר שתי תערוכות שלו במוזיאון תל אביב - תערוכת רישומים ב-1997 וכן הרטרופקטיבה, שהוצגה בתל אביב אחרי הצגתה במוזיאון מאיול. "הוא עשה תלייה פנטסטית לתערוכה הזאת. אפשר להגיד עליו הכל ולבקר אותו, אך עם כל זאת היתה לו מחויבות גדולה לאמנות ישראלית ולאמנים באופן שלא יצא לי לפגוש. נורא עצוב לי שהוא מת".

השראה בסוכנות תיווך

בציורי הדירות הריקות, שחלקם מוצגים בתערוכה החדשה, החל לוי לפני כ-12 שנה, במקרה. "לא היה לי מה לצייר וחיפשתי רעיון חדש", הוא מספר. "הסתובבתי ברחובות פאריס ועברתי לצד סוכנויות תיווך, שלרוב תולות תמונות של דירות ריקות בחלון הראווה. באתי למחרת וביקשתי לראות את אחת הדירות. המתווך לקח אותי, הסתובבתי זמן מה בדירה, התחלתי לספר לו סיפור, שאשתי לא פה ואצטרך לשוב, וכך החלה העבודה על הסדרה".

לפעמים היה מצלם את הדירות, לרוב היה מצייר סקיצה במקום, בשלב מסוים אף חשף לפני חלק מהמתווכים את כוונותיו האמיתיות. מפעם לפעם היה מקבל שיחת טלפון ממתווך שחשב שהוא עומד לרכוש דירה של 200 מ"ר, הוא מספר וצוחק.

אם בתחילת דרכו נע לוי בין רישומים ותחריטים קטנים ובין ציורים גדולים יותר על בד, כיום הוא עובד לרוב על פורמטים גדולים. בעיקר כשמדובר בציורים של חלל, של ארכיטקטורה. "כשאת מציירת חלל את רוצה לתת תחושה שאדם יכול להיכנס לתוך הדבר הזה", הוא מסביר, "ובשביל זה את צריכה לתת לו גודל של 1:1, שבאמת יוכל להסתובב בתוך הלבירינת הזה". כשמדברים על פורמט אינטימי מרמזים לרוב למידות קטנות; לוי טוען שזו תפישה שגויה וכי האינטימיות נובעת דווקא מהאפשרות להיכנס פנימה, מהגודל שמאפשר זאת.

בקטלוג התערוכה כותב המשורר סוזנה על בדידותו של הצייר הפיגורטיבי בשדה האמנות. עם זאת הוא מציין את החופש היצירתי

הגלום בכך. לוי אינו מקבל את הנחת הבדידות והשתיקה שאמורה להיות מנת חלקם של הציירים הפיגורטיביים. "לדעתי היום זה יותר פשוט, דברים השתנו". והוא מוסיף: "סך הכל אני לא יכול להתלונן. אני לא מרגיש מבודד ואני גם לא מחפש חברים לצרה. זו השפה שלי וכך אני יודע לדבר. אני עובד בפינה שלי. מה גם שכשאני מסתכל מסביב יש בהרבה מקומות חזרה לציור".

זר בפאריס וזר בארץ

בשנת 1992 הציג לוי בגלריה גורדון תערוכה ששמה "פאריס-ירושלים" ובה ציורים משתי הערים. המבקר אליק מישורי כתב ב"הארץ" בין השאר על אחת העבודות שהוצגו בה, "ממילא 11": "זוהי אחת היצירות המרשימות שמציג רענן לוי. לרוחבה, על רצועה אופקית צרה, הוא פורש את חומות העיר העתיקה, נראה כאילו הן נשענות בכל כובד משקלן (הפיסי והסמלי) על תומכות קטנות המסוגלות בקושי לעמוד במעמסה. מתחת לכביש המודרני הנמתח לאורכן, מגלה הציור את השלד של 'פרויקט ממילא', האמור לשנות את חזות הנוף העירוני הגובל בתחומן". בהמשך הוא מוסיף, "הציור הריאליסטי של לוי אכן נאמן למציאות שהוא מתעד. אך בעת ובעונה אחת הוא נושא מסר לעתיד לבוא. הוא כמעט מבטיח כי גם כאשר תסתיים מלאכת עיצוב הסביבה של אזור ממילא, ושלדי הפיגומים יוקפו בבניינים, בעצים, בפנסים רחוב ובספסלים ציבוריים, לא ישנתה דבר".

איך אתה חווה את ירושלים כיום?

לוי: "מקום איום ונורא. בכל פעם שאני מבקר, ואני בא כמה פעמים בשנה לבקר את אבי, אני חווה דיכאון. מה גם שאני כבר לא מצייר את הנופים של ירושלים. אין לי קשר למקום הזה יותר. כששני הבנים שלי היו צעירים עוד הייתי עובד בירושלים, וכשגדלו הנופים האלה נהיו רחוקים מאוד. אני לא מצייר נופים גם במקומות אחרים - רק פתחי ביוב. היום המצב הוא שאני זר פה ואני זר בארץ".